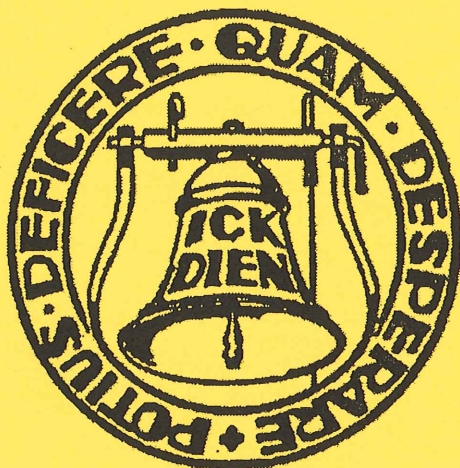


HET AMSTERDAMS LYCEUM

# OLO - BULLETIN

nummer 27, juli 2001



• Viering 17<sup>e</sup> Lustrum:

pagina 13

**OUD-LEERLINGENORGANISATIE**  
**van**  
**HET AMSTERDAMS LYCEUM**

**Redactie OLO-bulletin**

Donald Koppel  
Oostelijk Halfrond 42  
1183 GB Amstelveen  
tel.: 020-6452772

**OLO-secretariaat**

Paula van Cleef-Joachimsthal  
Heinzestraat 25  
1071 SL Amsterdam  
tel.: 020-6719159  
fax : 020-6648529  
e-mail: [pvancleef@freeler.nl](mailto:pvancleef@freeler.nl)

**OLO-bestuur**

Marijke ten Bosch-Blase  
Paula van Cleef-Joachimsthal  
Derk Kappelle  
Maarten Lemberger

bankrekening OLO:  
46.78.07.493 Warmond

Foto's: Betty van Cleef, Maarten Lemberger

lay out/DTP: Leszek Sczaniecki  
druk: F. Vonk

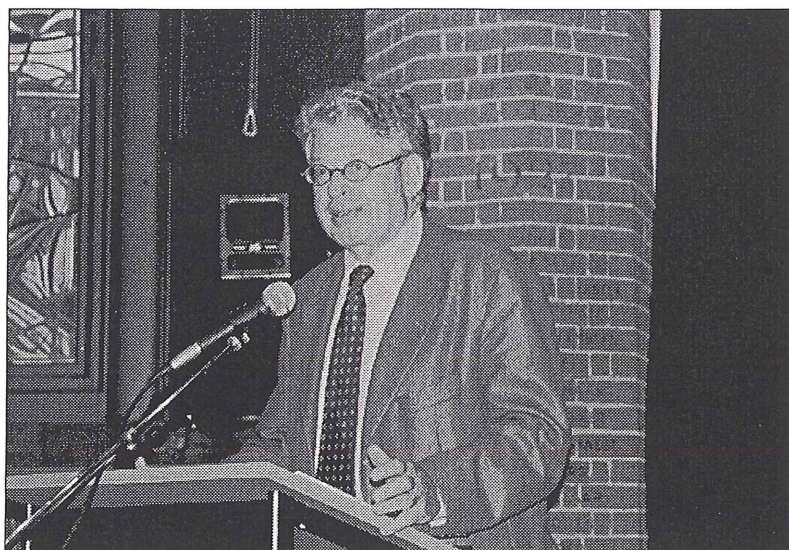
# INHOUD bulletin nr. 27

- 2            **OLO-middag 10 februari 2001 :**  
              foto's
- 3            **Verslag**  
              Reinout Hogeweg
- 6            **Bezoekers**
- 8            **Constance H. Wibaut**
- 12           **Viering van het 17e Lustrum**
- 15           **De samenwerking van dr. C.P. Gunning  
              en dr. J. Eijkman**  
              dr. J.M. van der Linde
- 18           **Uitbreiding van Het Amsterdams Lyceum**  
              uit: *Nieuwe tradities, projecten 2000*
- 21           **In memoriam Friede van Katwijk-Knapp**  
              drs. P. Schraa
- 23           **Mevrouw Van Katwijk**  
              Donald Koppel
- 24           **Van het secretariaat**

*OLO-middag 10 februari 2001*



*het Schoollied klonk mooi...*



*Ed van Thijn las voor uit 'Het Verhaal'*

**"Het Amsterdams was een keerpunt in mijn leven."**

aldus gastspreker Ed van Thijn tijdens  
de OLO-bijeenkomst van 10 februari

### **een verslag door Reinout Hogeweg**

Een niet groot maar wel gezellig aantal oud(e)-Lyceïsten verzamelde zich 10 februari jl. voor de jaarlijkse reünie van ons aller OLO. Nadat iedereen elkaar begroet had, opende Marijke ten Bosch-Blase de bijeenkomst waarna aarzelend het schoollied weerklonk. Ook na decennia blijken velen de tekst dicht voor de leesbril te moeten houden maar het klonk mooi.

Vervolgens gaf zij het woord aan oud-leerling, oud-burgemeester en oud-minister Ed van Thijn. In zijn inleiding liet hij blijken zich in deze omgeving ouderwets thuis te voelen, des te meer omdat hij gesteund werd door zo'n zeven jaargenoten uit 1953.

Vervolgens las hij met zijn sonore stemgeluid enige fragmenten voor uit zijn boek *Het Verhaal*. Van Thijn behoort tot de weinige schrijvers die hun eigen werk een meerwaarde verlenen door het voor te lezen. De aanwezigen waren duidelijk onder de indruk en reageerden enthousiast. Velen maakten dan ook later gebruik van de mogelijkheid het boek te kopen en door de auteur te laten signeren. Natuurlijk vonden wij het ook heerlijk te horen dat Ed van Thijn vertelde dat hij - na de ook voor hem uiterst moeilijke oorlogsjaren en enige jaren op een school 'in de provincie' - pas op het Lyceum weer opbloeide. De oude zegswijze "Stadslucht maakt vrij" bleek voor hem veel waarheid te bevatten.

Na afloop vroeg ik Ed van Thijn of hij zich nog een politieke bijeenkomst op het Amsterdams herinnerde in de jaren zestig. Die stond mij namelijk nog helder voor de geest omdat het toen net zeer 'in' werd iets progressiever dan onze VVD-ouders te worden. Ed van Thijn zat er toen als jong politicus naast 'de jonheer' Wiegel (in pak met vest) tegenover drie heren die respectievelijk de CHU, de ARP en de KVP vertegenwoordigden (jongere lezers wordt verzocht deze partijen even op te zoeken in hun geschiedenisboek). Deze drie hadden het er de hele avond over of ze 'wel of niet met elkaar in zee zouden gaan' (als CDA), Wiegel had verwacht voor eigen publiek te spelen maar Van Thijn had duidelijk de sympathie van het langharig publiek.

Hij herinnerde zich die avond ook nog goed en bevestigde mijn vermoeden dat een en ander door mijn klasgenoot Ernst Hirsch Ballin was georganiseerd. "Ernst beweerde later dat hij mij politiek bewust had gemaakt", maar deze tijdelijke collega-minister grossierde wel vaker in gotspes want Van Thijn was in die jaren al coming man in de PvdA en Ernst zat nog tien te halen voor zijn proefvertaling Latijn.

Onze rector Roel Schoonveld startte daarna zijn toespraak met zijn welbekende maar altijd weer leuke 'jongens en meisjes' en informeerde ons in een helder betoog over het Amsterdams als 'ondernemende school'. Interessant was wat hij vertelde over de nieuwe tweetalige opleiding die in tegenstelling tot wat men zou verwachten niet op het Engels maar op de andere grote wereldtaal Spaans is gericht. Onder de naam 'Trajecto Español' en in samenwerking met de Spaanse ambassade gaat dit binnenkort met een aantal leerlingen van start. Ook lichtte hij ons in over de verbou- wings- en uitbreidingsplannen die inmiddels serieuze vormen hebben aangenomen. In het vorige OLO-bulletin heeft u hierover al kunnen lezen.

Hij herhaalde zijn geruststelling dat het Amsterdams nooit zijn prachtige gebouw zou verlaten maar dat met alle nieuwe ontwikkelingen én de immer groeiende aan- meldingen er wel forse aanpassingen noodzakelijk zijn om ook in de komende jaren goed te functioneren.



Namens het OLO-bestuur overhandigde Marijke ten Bosch hem een boeket, waarna ook Betty van Cleef, de dochter van Paula, in de bloemen werd gezet als dank voor haar inzet voor de administratie van de OLO.

Onder applaus nam zij duidelijk verrast ons aller dank in ontvangst.

En toen mochten we aan de 'borrel'. De rector had het al genoemd en het bleek maar al te waar: de gemiddelde leeftijd van de OLO-reünist is hoog. Als 'vijftiger' vind ik het altijd geruststellend af en toe weer eens de jongste in een gezelschap te zijn maar of het voor de OLO zo goed is, valt te betwijfelen. Roel Schoonveld signaleerde dat er van de laatste dertig jaar slechts één vertegenwoordiger was en dat was zijn eigen zoon die hij gevraagd had een beetje te helpen.

Ik vind dat met hem ook jammer, mede omdat het zo'n vertekend beeld geeft van wat het Amsterdams Lyceum nu is. Het kan zijn dat vele oudere Lyceïsten zich prettig nostalgisch thuis voelen op 'de school van Gunning' en daar is ook niets op tegen maar de grote kracht van de school is volgens mij ook dat zij zich in het veranderende Amsterdam weet staande te houden met behoud van die zaken die wij altijd waardevol gevonden hebben. Er zijn inmiddels honderden oud-leerlingen die niet 'HBS' óf 'Gymnasium' hebben maar met een havo- of mavodiploma van het Amsterdams afkomen. En dat zijn niet allemaal witte kindertjes uit de mooie buurten van Amsterdam zuid. Wordt het niet tijd voor iets meer 'Allo in de OLO' ? Ik denk zonder dat ik 'politiek correct' wil overkomen dat het goed zou zijn, voor de OLO maar ook voor hen, als oud-leerlingen van deze generaties ook deelnemen aan deze diesvieringen.

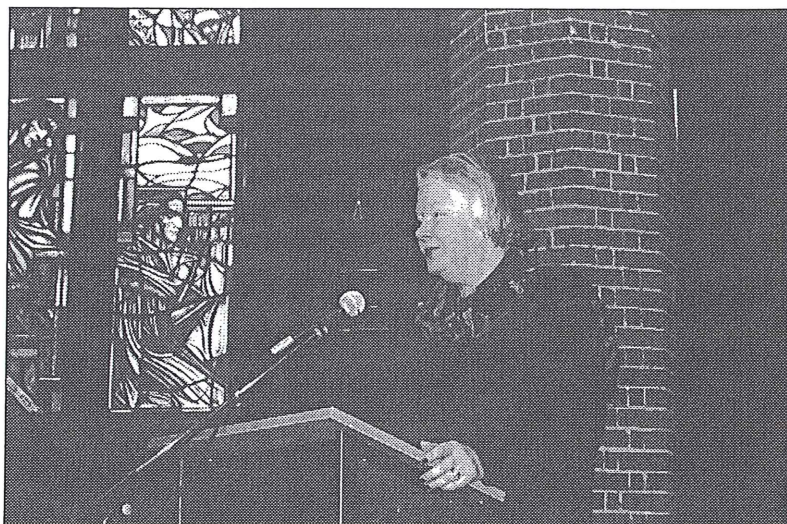
Maar, wanhoopt nooit, laten we hopen dat bij het alweer naderende lustrum niet alleen de vaste groep 'ouderen' maar ook de jongere generaties in groten getale aanwezig zullen zijn. Het zou passen bij de liberale, heterogene én tolerante sfeer die het Amsterdams door de decennia heen altijd heeft gekenmerkt.

En met deze ontboezeming beëindig ik mijn gastbijdrage aan dit OLO-bulletin.

Reinout Hogeweg (1968)

## Bezoekers OLO DIESBIJEENKOMST 10 februari 2001

1929	Kitty Hartogh	Nan de Roy van Zuydewijn- van Gulden
1938	Greta Haitjema-Barnes	
1941	Han van der Linden-Schadd	Paul Horsman
1943	Nelle Spitz-van Oss	1952 Crit Horsman
	Thies ter Kuile-Bouwmeester	1953 Ed van Thijn
	Paula van Cleef-Joachimsthal	Bum van Willigen
1944	Lidy Melchers-Oud	Fred Storm
1945	Max Rood	Fred Lanzing
1946	Peter Meyer	Ewout van Dishoeck
1948	John Massaut	Ruud Visser
	Leo Vollbracht	1954 Tine van Gelderen
1949	Joan Vleeschdraager	Betty Storm-Polet
1950	Magda van Meurs-Westerveld	Kitty van der Woude
	Ted Ter Wee	1955 Wieke en Bob Löwenstein-
	Bob Doyer	Haitsma Mulier
1951	Kees Keg	Rob de Wit
	Hans van Laer	1956 Elselies La Lau
	Olga Advokaat-Coebergh	Tjaco La Lau

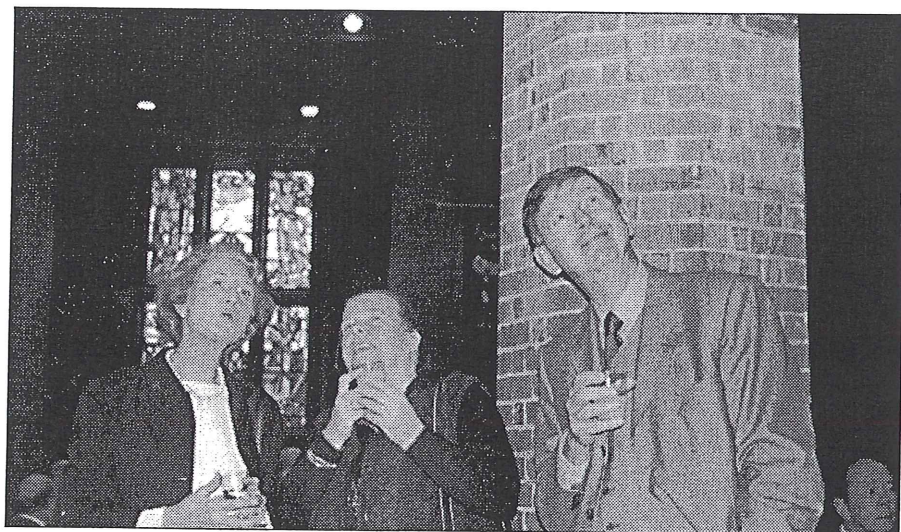


*Zij werden welkom geheten door ons bestuurslid Marijke ten Bosch-Blase*

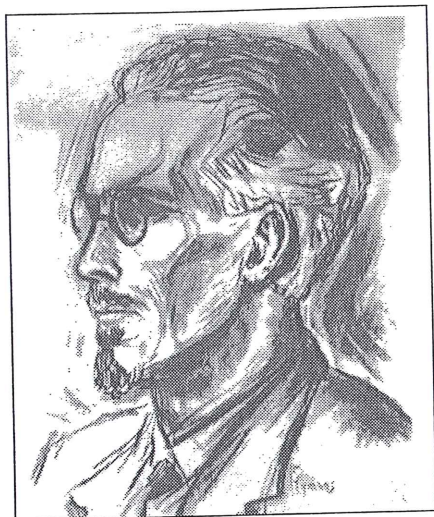


- |      |                    |      |                               |
|------|--------------------|------|-------------------------------|
| 1958 | Cornelise Kok      | 1963 | Marijke ten Bosch-Blase       |
| 1959 | Wim Lohmann        |      | Fleur Arnbak-                 |
|      | Daniëlle Sajet     |      | d'Aulnis de Bourouill         |
|      | Paula Fernandes    |      | Els Proost-Teders             |
| 1960 | Koos Gräper        | 1964 | Edward Asscher                |
| 1961 | Jan Elbert Temme   | 1965 | Noor Kanis                    |
|      | Fenneken Duintjer- | 1966 | Derk Kappelle                 |
|      | Hulshoff Pol       |      | Lieke Veldhuijzen             |
| 1962 | Donald Koppel      | 1967 | Maarten Lemberger             |
|      | Mart Benders       | 1968 | Reinout Hogeweg               |
|      | Martijn Hogeweg    |      | Max Gerschtanowitz            |
|      | Mieke van der Veen | 1970 | Jenny Smoiro                  |
|      |                    | 1971 | Chantal d'Aulnis de Bourouill |
|      |                    | 1974 | Alfred van Cleef              |

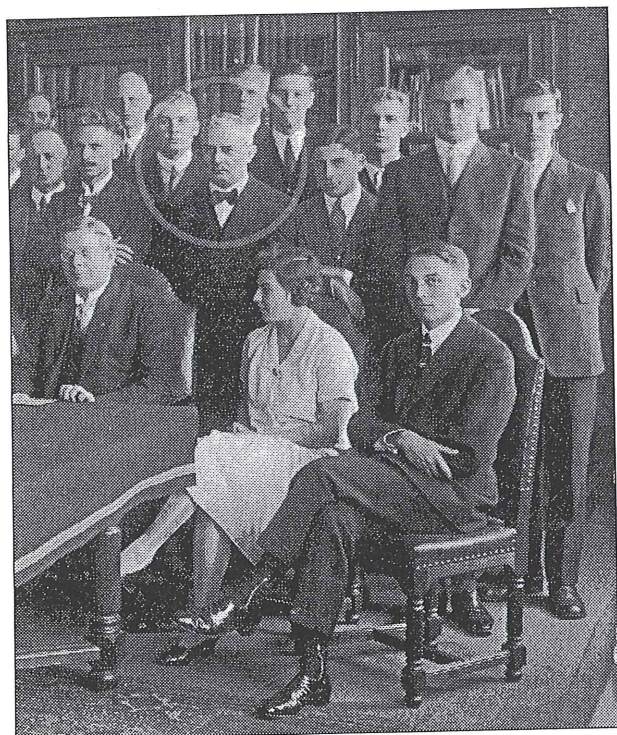
mevrouw T.J. de Jong - oud-docente  
 de heer P. Schraa - oud-docent  
 de heer W. Bokma - oud-docent  
 de heer R. Schoonveld - rector  
 mevrouw G. Boersma - conrector



*Zoals altijd weer aandacht voor de pilaren*



*Tekenleraar Van Schoonhoven Van Beurden, in 1934 getekend door leerling Frans Hijmans*



*leraar handenarbeid Langeveld (foto 1923)*

In de zomer van 2000 werd in het Amsterdams Historisch Museum een selectie tentoongesteld van door de beeldhouwster Constance Wibaut vervaardigde portretkoppen.

Wij benaderden Constance met het verzoek haar na-schoolse periode te beschrijven, dit in het kader van onze nieuwe rubriek.

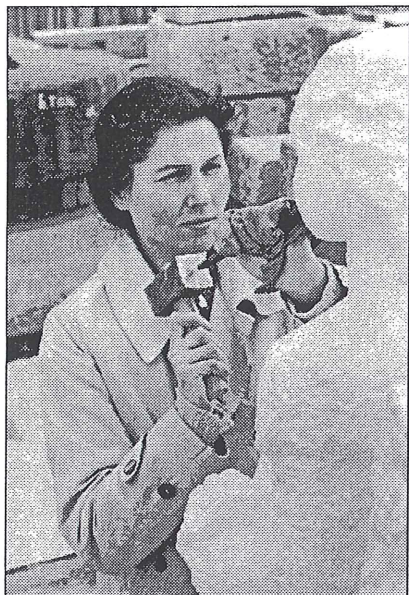
Constance (Stans) Wibaut deed in 1938 eindexamen HBS B, evenals haar tweelingzusje Jet (de eerste vrouwelijke regent). Hun namen en die van hun zusters Lien (1931) en Neel (1934) staan op de pilaren in de aula.

Ik wilde graag naar de Rijks Akademie om beeldhouwen te doen, maar mijn vader (hoogleraar organische scheikunde aan de Universiteit van Amsterdam) zei: "jullie mogen alle vier studeren, mits je de studie afmaakt, zodat je later je brood kan verdienen." Maar tegen mij zei hij: "leer er een vak bij, want met beeldhouwen is geen droog brood te verdienen." Hij had groot gelijk, dat was toen zo en dat is nu nog zo! Dus deed ik een cursus knippen en naaien en verdiende met japonnen maken voor mevrouwen een zakcentje. Later is mij die kennis goed van pas gekomen bij mijn werk als modetekenares en ontwerpster van theatercostuums.

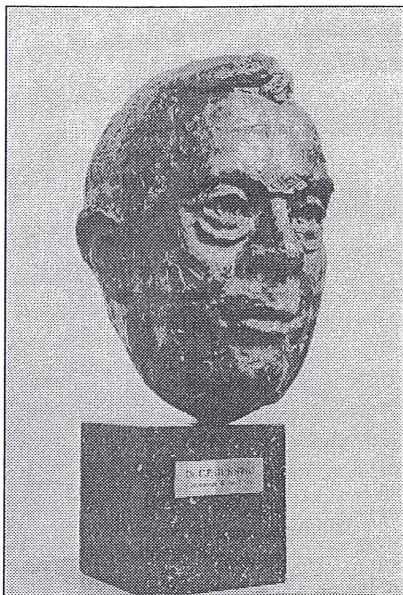
De vraag is natuurlijk, hoe kom je erbij om naar de Rijks Akademie te willen, was er in de Lyceumjaren al een aanwijzing in die richting? Van de tekenlessen van Van Schoonhoven van Beurden herinner ik mij niet veel. We moesten stillevens met kannen en potten tekenen en daarbij werd veelvuldig gebruik gemaakt van de 'veer' en de 'doezelaar' om zacht verlopende schaduwen te verkrijgen, iets wat in de grote kunstwereld toen streng verboden was. Ook moesten we voorbeelden van ornamenten natekenen en die inkleuren met plakkaatverf, hetgeen veel geknoei gaf.

Handenarbeid kregen we van de heer Langeveld en van hem heb ik houtbewerking geleerd, koper drijven en eenvoudige elektrische verbindingen maken, bijvoorbeeld in schemerlampjes.

Nee, aan boetseren of enige andere vorm van beeldhouwen werd niet gedaan in die lessen. Ook van enige aanwijzingen betreffende cultuur- of kunstgeschiedenis herinner ik mij niets. Van Schoonhoven was een flamboyante figuur met een grote baret, chic baardje-plus-snor en los gestrikte flodderdassen. Van zijn eigen werk heb ik bij mijn weten nooit iets gezien.



*Constance Wibaut aan het werk aan de Dageraad-beeldengroep (1949)*



*Dr. C.P. Gunning (1993)*



*Drs. Ed van Thijn (1994)  
leerling 1947-1953*

Tijdens mijn schooljaren kreeg ik mijn eerste boetseerlessen van beeldhouwster Louise Beyerman, daarna ging ik naar de toen zeer progressieve Nieuwe Kunstschool van Paul Citroen, een soort kloon van het Bauhaus. Daar was Jan Havermans mijn leraar. Van hem leerde ik vorm zien en ook anatomie. (Aan het eind van de Minervalaan staat een beeld van Havermans: een zittende man op een hoge sokkel; een oud-lyceïst Jard du Celliée Muller poseerde ervoor. Het monument voor de gevallenen op de Apollolaan, waar altijd de 4 mei herdenking wordt gehouden, is ook van Havermans).

Na mijn studie aan de Rijks Akademie kreeg ik in 1948 opdracht van de gemeente Amsterdam voor een monument voor Woningbouwvereniging 'De Dageraad'. Het staat aan het Leeuwendalerspad in West: drie figuren in franse kalksteen. Maar daarna moest ik toch andere middelen van bestaan zoeken. Dat werd modetekenen bij Elseviers Weekblad en costuum- en décorontwerpen voor Nederlandse theaterproducties. Pas na mijn pensionering als lector aan de Rijks Akademie kon ik weer full time gaan beeldhouwen. In de afgelopen twintig jaar maakte ik portretbustes van onder anderen Fons Rademakers, Ellen Vogel, Ton Lutz, Benno Premsele, Ed van Thijn, Bernard Haitink en (uit mijn herinnering) van dr. C.P. Gunning. De laatste drie zijn aangekocht door het Amsterdams Historisch Museum.

Constance Wibaut  
leerlinge van 1932-1938



*Bernard (Herman) Haitink (1946)  
leerling van 1942-1946*

**adresgegevens:**

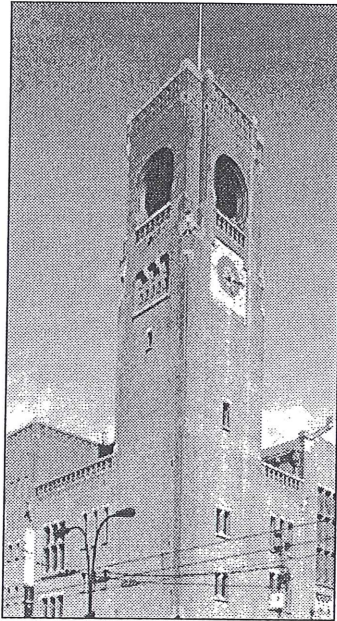
met betrekking tot het programma:

Marijke ten Bosch-Blase  
Juliana van Stolberglaan 80, 1412 BJ Naarden  
fax: 035-6321855  
e-mail: [huizenbosch@wxs.nl](mailto:huizenbosch@wxs.nl)

adressen oud-leerlingen:

Paula van Cleef-Joachimsthal  
Heinzestraat 25 hs, 1071 SL Amsterdam  
fax 020-6648529  
e-mail: [pvancleef@freeler.nl](mailto:pvancleef@freeler.nl)

kijk ook op de website van de school: [www.amsterdamslyceum.nl](http://www.amsterdamslyceum.nl)



## Viering van het 17e Lustrum van Het Amsterdams Lyceum

Volgend jaar zal Het Amsterdams Lyceum 85 jaar bestaan en dat gaan we vieren op:

**zaterdag 9 februari 2002**

Overdag zullen er op school lessen gegeven worden, met als afsluiting een feestelijke receptie in de aula. 's Avonds gaan we feestvieren in

### De Beurs van Berlage van 18.30-24.00 uur !

De Beurs van Berlage biedt ons uitstekende bereikbaarheid met zowel openbaar- als eigen vervoer en het interieur doet qua architectuur denken aan ons Lyceum. In de nissen van de Goederenbeurszaal en in de foyer is volop gelegenheid uw jaargenoten te ontmoeten.

Maison van den Boer verzorgt diverse uitstekende winterse buffetmaaltijden en THE NEW COOL COLLECTIVE, een jazzcombo van wereldreputatie, verzorgt voor een ieder aansprekende muziek, waarop volop gedanst kan worden.

De entreprijs (inclusief de maaltijd, twee drankjes, ijs en koffie) bedraagt:

voor OLO-leden:	<i>f</i> 75,-
voor niet OLO-leden:	<i>f</i> 100,-

Om ook na middernacht het ophalen van herinneringen vrolijk voort te zetten, overweegt het bestuur enkele 'after parties' te organiseren (tegen extra betaling), waarover u in het najaar meer zult vernemen.

Heeft u wellicht nog suggesties voor het feest? Heeft u gegevens van oud-klasgenoten nodig? De adressen op de pagina hiernaast bieden daartoe uitkomst.

Om een goed inzicht te krijgen in de te verwachten opkomst verzoeken wij u de **ingesloten antwoordkaart vóór 1 augustus** aan ons te retourneren.

Wij hopen op veel oud-leerlingen, wij garanderen u een heerlijk feest !!!

het OLO-bestuur

## Een vriendelijk verzoek....

We willen iedere oud-Lyceïst aanmoedigen om van de partij te zijn en de Lustrumviering mee te maken. Dus hebben we ernaar gestreefd de bijdrage per persoon beperkt en voor een ieder betaalbaar te houden.

Dat zal echter niet genoeg zijn om de aan het feest verbonden kosten te dekken. De groei van de kosten verbonden aan locatiehuur e.d. is enorm en we hebben nu eenmaal een grote locatie nodig. En de OLO beschikt, met een jaarlijkse contributie van f 20,-, niet over ruime reserves.

Daarom wordt het bijzonder op prijs gesteld wanneer diegenen die daartoe in staat zijn, voor een extra financiële bijdrage zouden willen zorgen.

Dat kan op één van de volgende manieren:

- een extra lustrumbijdrage bij de aanmelding
- een dotatie ten behoeve van het lustrum, te storten op de bankrekening van de OLO
- als sponsor een onderdeel van het lustrumprogramma te financieren (contactpersoon: Marijke ten Bosch-Blase)

De emotionele basis bezitten we allemaal: de bijzondere tradities van onze school, waar de lustrumviering er één van is. Als u ons zou willen helpen de financiële basis te versterken, zijn wij u erg dankbaar.

Iedere bijdrage, groot of klein, wordt door ons ten zeerste op prijs gesteld.

Het bankrekening van de OLO is: 46.78.07.493.

Het "Wanhoop nooit, houdt altijd moed" geldt in dit verband zeker, vooral voor diegenen die zich inspannen om de contacten en de wisselwerking tussen de school en de oud-leerlingen in stand te houden via Diesvieringen en lustra!

Het OLO-bestuur



Soms vragen historici ons om inlichtingen omdat zij bij hun navorsingen stuiten op de rol die onze school heeft gespeeld bij bepaalde maatschappelijke ontwikkelingen. Zo ook Maarten van der Linde bij het schrijven van zijn biografie over dr. J. Eijkman. Wij adviseerden hem een oproepje te plaatsen, dat hij op ons verzoek laat voorafgaan door een inleiding.

## De samenwerking van dr. C. P. Gunning en dr. J. Eijkman

### Inleiding

Dr. C.P. Gunning (1886-1960) behoeft bij de (oudere) oud-leerlingen van het Amsterdams Lyceum geen introductie. In 1919 formuleerde hij zijn klassiek geworden plaatsbepaling van de vrije tijd als 'het derde milieu' (naast gezin en school). In dit 'derde milieu' kende hij aan jeugdwerk en jeugdbeweging de belangrijkste plaats toe. In het Amsterdamse jeugdwerk heeft hij nauw samengewerkt met dr. J. Eijkman (1892-1945), directeur van de Amsterdamse Maatschappij Voor Jongemannen, de AMVJ. Zij waren geboren en getogen Amsterdammers. In de jaren 1920-1940 namen zij opmerkelijke initiatieven, zij aan zij in het Amsterdamse jeugdwerk.

### NCSV

Gunning en Eijkman hebben elkaar vermoedelijk leren kennen in de jaren voor de eerste wereldoorlog, in de Nederlandse Christen Studenten Vereniging (NCSV). Gunning was al afgestudeerd en werkte als leraar aan het Nederlands Lyceum in Den Haag. Eijkman was student en actief in de NCSV. De belangstelling voor sociale kwesties groeide. Gunning stimuleerde dat sterk; hij stelde een uitgebreide 'Literatuurlijst voor Sociale Studie' samen. In 1914 verzorgde hij in het NCSV-blad *Eltheto* een rubriek 'Op den Uitkijk' o.a. met artikelen over de Duitse pedagoog Foerster. Eijkman wijdde in 1924 aan deze Foerster zijn proefschrift. Misschien is hij door Gunning op dit idee gebracht.

### AMVJ en FAMOS

Mede door Gunning kwam Eijkman in 1920 naar de AMVJ. Het moest 'open jeugdwerk' zijn, met sport, conversatieclubs in moderne talen, clubs voor toneel, muziek en film, zomerkampen in Ermelo en vakantie-reizen. In de jaren dertig waren er vakantie-reizen naar Noorwegen, met het schip Tarakan (één week voor f 27,50...). De rode driehoek symboliseerde de samenhang tussen geestelijke, sociale en lichamelijke ontwikkeling: Body, Spirit en Mind.

Op initiatief van het Amsterdams Lyceum (Gunning) en de AMVJ (Eijkman) werd in 1926 FAMOS opgericht: Federatie van Amsterdamse Middelbare Scholieren voor Ontspanning en Sport. In FAMOS was N.H. de Graaf (1891-1947), leraar wiskunde op het Amsterdams Lyceum, de eerste 7, 8 jaar de stuwende kracht. FAMOS beschikte over een eigen sportterrein aan het Jaagpad. Het FAMOS toernooi was voor veel scholieren een jaarlijks terugkerend hoogtepunt.

### **Bouwers**

Zoals Gunning zijn Amsterdams Lyceum bouwde aan het Valeriusplein, zo bouwde Eijkman zijn AMVJ-gebouw aan het Leidsebosje. Zeer modern voor die dagen: een woonhuis voor jongemannen, zwembad, restaurant, zonneterras, bibliotheek, vergader- en ontmoetingsruimten, biljartzalen, gymnastiekzaal, enz. Het gebouw was net af voor de Olympische Spelen 1928; Johnny Weismuller trok in het splinternieuwe zwembad zijn baantjes.

### **Zondagochtendbijeekomsten**

Gunning en Eijkman bedachten samen het plan om in de prachtige Aula van het lyceum zondagochtendbijeekomsten voor jongeren te houden; de eerste op 13 maart 1921. Het moesten geen officiële kerkdiensten zijn; votum en zegen ontbraken. Naast veel zingen lag de nadruk op een korte duidelijke toespraak. Gunning was een regelmatige spreker en ook Eijkman. Andere sprekers werden met zorg geselecteerd. Gunning herinnerde zich in 1958: 'Scherp bekritiseerden wij elkaars 'preken'. Van menige toespraak die ik nogal geslaagd vond, liet Jopie niets heel, alles ging aan flarden.' Leo van Wijk, ook leraar aan het lyceum, begeleidde het zingen op het orgel.

### **Nederlands Jeugdleiders Instituut**

Met Gunning richtte Eijkman in 1921 het Nederlands Jeugdleiders Instituut (N.J.I.) op. Gunning werd voorzitter. Zij bouwden het NJI uit tot een gespreksforum dwars door de zuilen heen.

### **Nederlands-Indië**

Ik vermoed dat Gunning ook een stimulerende rol heeft gespeeld bij het opzetten van AMVJ-werk in Nederlands-Indië. Hij maakte in 1925 een reis naar Nederlands-Indië, schreef een boek over zijn reiservaringen en gaf les om de 'Kennis der koloniën' te versterken.

### Hulp aan vluchtelingen uit Duitsland en Oostenrijk 1933-1940

Gunning en Eijkman volgden vanaf 1933 de ontwikkelingen in Duitsland op de voet. De regering stond afwijzend tegenover het toelaten van vluchtelingen – ook na de Kristallnacht op 9/10 november 1938.

Het (beperkte) aantal toe te laten vluchtelingen was geheel afhankelijk van geld door het particulier initiatief bijeengebracht. Eijkman en Gunning organiseerden vanuit het Nederlands Jeugdleiders Instituut een nationale collecte, op zaterdag 3 december 1938, de koopzaterdag voor Sinterklaas. Wat niemand had verwacht: de collecte bracht f 400.000 op!

### Oorlog en bezetting

In het boek *Het Amsterdams Lyceum – Herinneringen aan de bezettingsjaren* wordt verteld hoe het gegaan is. Vier docenten en bijna 100 leerlingen en oud-leerlingen verloren hun leven. Gunning werd ontslagen m.i.v. 1 januari 1942 wegens zijn pro-joodse houding. Kort daarna werd hij gearresteerd en ruim een jaar geïnterneerd in kamp Amersfoort. Pas na de bevrijding keerde hij op het lyceum terug als rector. Eijkman waarschuwde snel na de bezetting tegen gelijkschakeling van de jeugdorganisaties. Hij weigerde (een voorloper van) de Ariërverklaring te tekenen toen deze al op 1 juli 1940 bij de Luchtbescherming werd ingevoerd. In diezelfde maand keerde hij zich tegen de Nederlandse Unie, die hij te aanpassend vond. Op 7 oktober 1940 werd hij gearresteerd. Na 15 maanden gijzeling in Buchenwald en Haaren werd hij wegens ziekte vrijgelaten. Eijkman overleed op 22 januari 1945, slechts 52 jaar oud, in het Antoni van Leeuwenhoekziekenhuis in Amsterdam.

Maarten van der Linde

#### **OPROEP**

*Voor aanvullingen houd ik mij zeer aanbevolen.*

*Komend jaar werk ik aan een boek over Eijkman en zijn vele activiteiten.*

*Heeft u eigen herinneringen, of herinnert u zich de verhalen van uw ouders of anderen, beschikt u misschien over brieven, foto's, film, publicaties (Stuwing!)*

*neemt u contact met mij op.*

*Dr. J.M. van der Linde, Frans Halsstraat 18, 3583 BP Utrecht.*

*Tel. 030-2512127 - Email: Goslinde@planet.nl*

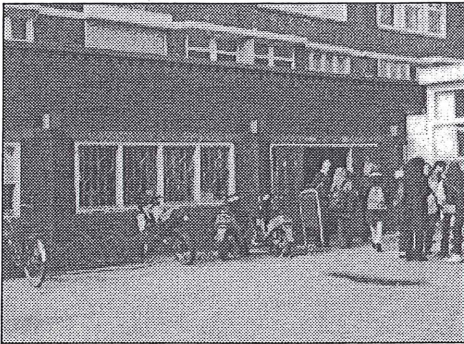
Met de al eerder aangekondigde verbouwing van de school is intussen een begin gemaakt.

Deze verbouwing en de nieuwbouw is één van de gesubsidieerde projecten van het Projectbureau Belvedere, welke nader worden toegelicht in een uitgave van dit bureau, getiteld: *Nieuwe tradities, projecten 2000*. Daarin is ook een geïllustreerde beschrijving opgenomen van de uitbreiding van Het Amsterdams Lyceum, zoals hierna is weergegeven.

## Ondergrondse uitbreiding Amsterdams Lyceum

*Versterking en herstel van de cultuurhistorische betekenis en identiteit van school en omgeving*

Locatie:	Amsterdam Zuid
Indiener:	Vereniging het Amsterdams Lyceum
Betrokken partij:	Architectenbureau A.J. van Stigt Gemeente Amsterdam
Uitvoering – oplevering:	juli 2001 – voorjaar 2002
Subsidiecategorie:	Stedelijk

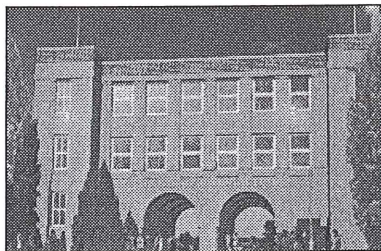
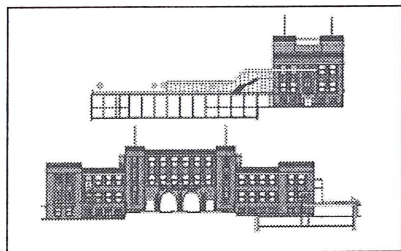


Het schoolgebouw van het Amsterdams Lyceum dateert uit 1919 en staat al jaren op de lijst van Rijksmonumenten. De gestage aanwas van het aantal leerlingen veroorzaakte echter ruimteproblemen. Die ruimtenood heeft geresulteerd in de bouw van een aantal noodlokalen. Van het begin af aan, eind jaren zestig, werd die oplossing als tijdelijk gezien.



Plannen voor uitbreiding van de school riepen telkens conflicten op met de buurt, tot een architectenbureau het huidige plan ontwikkelde. Op innovatieve en onorthodoxe manier wordt dubbel grondgebruik mogelijk gemaakt.

Het gebouw is ontworpen door de gebroeders Baanders. Het schoolcomplex vormt, met het voorplein en belendende percelen die verschillende functies hebben, een markant onderdeel van het 'Plan Zuid' van Berlage. Het Lyceumgebouw is ontworpen als een poort, een stadspoort van kennis. De uitbreiding van de schoolcapaciteit wordt nu gevonden door facilitaire functies en gymnastieklokalen verdiept aan te leggen en onder te brengen in een deels ondergrondse aanbouw. De rector drs. R. Schoonveld, beoordeelt de oplossing die werd gevonden als geniaal, vanwege de eenvoud. Een belangrijke overweging voor subsidieverlening is dat particulieren in dit plan verantwoordelijkheid nemen voor de kwaliteit van de openbare ruimte.

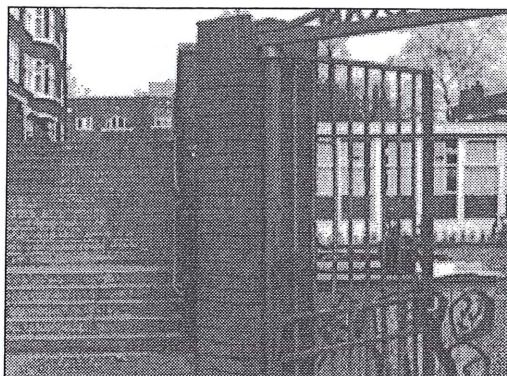


Bovendien is er door de aanvrager zelf bij de omwonenden draagvlak verworven voor het projectplan.

De aanpak voorziet in vernieuwing en restauratie van het schoolgebouw en herstel van het Valerius terras dat aansluit op het Valeriusplein. Uitbreiding vindt plaats door verdiepte aanleg onder de grond en het Valerius terras. Het monumentale gebouw kan daardoor beter als school worden benut. Het Valerius terras wordt geïntegreerd in het plein en er komt veel groen, zodat het oude beeld van het groene Valerius terras wordt hersteld.

De vernieuwing van de noodlokalen wordt uitgevoerd op een manier dat de historisch-morfologische en cultuurhistorische situatie van voor de verbouwing van de jaren zestig wordt hersteld, terwijl toch de extra functies kunnen worden gerealiseerd. Door de plannen kan de kwaliteit van de omgeving verbeteren als gevolg van een goede architectonische vernieuwing en verbetering van het bestaande gebouw: een koppeling tussen cultuurhistorische kwaliteit en nieuwe ruimtelijke inrichting.

N.B. In dit in kleurendruk uitgegeven boek (ISBN 90 8062 1323) worden 35 projecten besproken. Nadere informatie bij: Projectbureau Belvedere, Kromme Nieuwegracht 38, 3512 HJ Utrecht. Internet: [www.belvedere.nu](http://www.belvedere.nu)



## In memoriam Friede van Katwijk-Knapp

Op 1 juni j.l. is te Zutphen onze oud-collega Friede van Katwijk-Knapp op 98-jarige leeftijd overleden. De crematieplechtigheid op 7 juni in Dieren was een indrukwekkende gebeurtenis, niet in het minst door de aanwezigheid van het uitgebreide nageslacht van dit enige kind van haar ouders, met, ik dacht 38 achterkleinkinderen.

Friede van Katwijk was een bijzondere vrouw. Na de moord door de Indonesiërs op haar man na de Japanse nederlaag, keerde zij terug naar Nederland met haar vijf kinderen. Hoewel zij haar studie Nederlands had afgebroken om haar man naar Indië te volgen, zorgde rector Gunning toch voor een vaste aanstelling op het 'Amsterdams', zij het dat zij slechts in de eerste drie klassen les mocht geven. Zij heeft dat 19 jaar met groot enthousiasme en begaafdheid gedaan. Ze hield van kinderen, ze geloofde in hen. Haar lessen waren nooit saai; ze werden voor haar nooit een verplichting, sleur.

Tijdens de plechtigheid sprak één der vele sprekers over een zekere Victoriaanse inslag in haar karakter. Ik begrijp dat wel in die zin, dat zij grote bezwaren had tegen de in de jaren zestig opkomende grofheid van omgangsvormen en taalgebruik, haar voorkeur voor wellevendheid en misschien ook in haar afkeer van heftige politieke debatten, die een harmonieuze sfeer verstoorden.

Maar zeker niet in de zin, dat zij een preutse, ouderwetse vrouw was, die niet met haar tijd meeging. Integendeel, zij was energiek, creatief en dominant, sterk overtuigd van haar eigen opvattingen en zich zeer bewust van haar veelzijdige gaven. Wat kon zij eigenlijk niet: zingen, dichten, toneelspelen... Ik heb van begin af aan veel met haar toneelgespeeld en ik ben door haar geregisseerd: van leeftijdsverschil was dan niets te merken.

Haar meest opvallende prestatie en het duidelijkste bewijs van haar creativiteit en levenskracht waren na haar pensionering de vertalingen van Caesar en vooral van haar lievelingsschrijver Livius, die zeer geprezen worden. Hele stukken kende zij uit zijn 'Ab urbe condita' uit haar hoofd en kon zij, ook toen zij al de negentig was gepasseerd, met dramatische zeggingskracht voordragen.

Hoewel zij mij tijdens haar laatste aanwezigheid bij een reünie op het 'Amsterdams' verzekerde, dat zij van plan was honderd te worden, heeft ze dat net niet gehaald. Maar het was nog wel de éénnentwintigste eeuw, waarin een einde is gekomen aan haar intensieve en gevulde leven.

Drs. P. Schraa



*Mevrouw F.H. van Katwijk-Knapp  
docente van 1948 - 1968*

Meer over mevrouw Van Katwijk kunt u vinden in bulletin 10 van juli 1992 (haar reactie op de lustrumretinie van 15 februari 1992) en in bulletin 19 van juni 1997 (interview docenten Ellen Stinis en Rob Hendriks).



## Mevrouw Van Katwijk

Mijn vrouw en ik waren begin juni voornemens naar Zutphen te gaan om een woonzaak te bezoeken. "Kunnen we meteen bij mevrouw Van Katwijk langs, die moet al bijna honderd zijn", grapte ik. Rond dat moment moet ze ongeveer overleden zijn. Toeval, hogere machten? Er komt nog meer. Ze overleed rond de honderdste geboortedag van Soekarno, aan wie Friede niet zulke goede herinneringen had: haar echtgenoot werd immers, na het doorstaan van de Jappenkampen in Nederlands-Indië alsnog vermoord, maar nu door de Nationalisten.

Mevrouw Van Katwijk gaf Nederlands en geschiedenis, en dat in het begin, ten dele onbevoegd. Eigenlijk moest ze er uit, maar Gunning wist haar te behouden, omdat ze zo 'goed' functioneerde.

Nou zeg maar gerust 'heel goed'. Niet alleen de zon bracht veel warmte in lokaal IX, links van de trap op de eerste verdieping, maar vooral mevrouw Van Katwijk. Zij werd legendarisch door haar dictees, maar ik herinner me haar vooral als een bevolgen geschiedenis docent. Ze deed de klassieke geschiedenis. Ik hoor haar nog: "en dan eindigde die Cato altijd met: en verder ben ik van mening dat Carthago vernietigd moet worden".

Mevrouw Van Katwijk was in de cursus '54-'55 ook mijn klasdocent. Haar credo was, dat scheef groeiende boompjes een stokje nodig hadden. Dat stokje was zij, en ik was in die tijd zo'n scheef groeiend boompje.

Het Amsterdams telde veel imposante docenten: Crevels – hoe perfect ook – vreesde je, Teixeira was een boeman met een klein hartje, Schraa was een fenomeen, Van Bruggen was arrogant, maar leerde je wel zeer goed Duits, en Van Katwijk? ... Ach, die was gewoon een lieverd!

Donald Koppel, 1962

## Van het secretariaat

### **Adresboek:**

Het adresboek (uitgave 1997) met een recent supplement kunt u bestellen bij het OLO-secretariaat, waarna het u wordt toegestuurd met een acceptgiro ad f 10,- (incl. f 5,- portokosten). Wanneer u alleen supplement nr.4 van februari 2001 wilt ontvangen, wordt u dit op aanvraag gratis toegezonden.

### ***In memoriam:***

(jaartal heeft betrekking op het jaar van schoolverlaten)

- Rob Steendijk (1941)
- Ingeborg Dekker-Stach (1936)
- Eva Blom-van Suchtelen (1942)
- Nan Wijnperle (1941)
- Hannie Omta-Poulie (1935)
- Dotsy Dommering-Bolderhey (1931)
- Frans Padt (1951)
- Dolly Houting-Bruinsma (1934)
- Tineke Eekman-de Jong (1942)
- Netty Blaauw (1931)
- Eline Harms-van Santen (1942)
- Otto Goldschmidt (1928)
- Mevrouw F.H. van Katwijk-Knapp  
(docente Nederlands en geschiedenis)
- Jas Moll (1944)

